

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul Legii cu privire la mediere

Numele inițiatorului și a autorului, precum și a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul legii cu privire la mediere a fost elaborat de către Ministerul Justiției, în colaborare cu experții PNUD în cadrul programului „Suport tranzitoriu pentru consolidarea administrației publice în Moldova”.

Argumentarea necesității de reglementare

În scopul examinării stadiului actual, funcționalității, eficienței și perspectivelor medierii în Republica Moldova, Legea nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere a fost inclusă în Lista actelor normative care urmau să fie supuse monitorizării de către organele centrale de specialitate ale administrației publice în primul semestru al anului 2011, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 295 din 26.04.2011, fiind astfel una dintre primele experiențe pentru noul proces de monitorizare inițiat de către Guvern în conformitate cu Hotărârea de Guvern nr. 1181 din 22.12.2010 privind monitorizarea procesului de implementare a legislației.

În rezultatul acestui proces, derulat în perioada februarie - iulie 2011, a fost elaborat Raportul de monitorizare privind implementarea Legii nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere, care poate fi accesat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, directoriul *Monitorizarea procesului de implementare a legislației*, rubrica *Rapoartele privind rezultatele monitorizării procesului de implementare a legislației pentru anul 2011*, precum și la adresa <http://www.justice.gov.md/file/reforma%20judiciara/Raport%20de%20monitorizare%20a%20Legii%20cu%20privire%20la%20mediere.pdf>.

Drept urmare a efectuării Raportului de Monitorizare a Implementării Legii cu privire la mediere, s-a ajuns la concluzia că una din barierele consolidării eficienței practice a medierii este imperfecțiunea legislativă în partea ce ține de definirea efectelor, principiilor de desfășurare a procesului de mediere, organizarea promovării și susținerii de către stat a instituțiilor de soluționare alternativă a litigiilor etc.

Conform informației deținute de Ministerul Justiției, pînă în 2013, pe parcursul a 4 ani, în Republica Moldova au fost atestați aproximativ 188 de mediatori, în perioada menționată fiind înregistrate doar 11 birouri de mediatori, dintre care doar un birou asociat și 10 birouri individuale. Aceste date atestă faptul că la sfîrșitul anului 2012 activau doar circa 6% din numărul total de mediatori atestați. Rezultatele sondajului efectuat de Consiliul de Mediere la începutul anului curent au arătat că actualmente aproximativ 2/3 din numărul total de mediatori de facto nu activează.

Din considerentul că foarte puțini mediatori activează, Consiliul de Mediere nu deține date statistice referitoare la solicitarea pe piață a serviciilor mediatorilor. Conform informației prezentate Consiliului de Mediere de către Institutul de Reforme Penale, pe parcursul a trei ani au avut loc doar 37 procese de mediere ca măsură alternativă la procesele penale cu implicarea copiilor, după cum este reflectat în tabelul ce urmează:

perioada	ian. 2010 – dec. 2010	ian. 2011 – dec. 2011	ian. 2012 – mai 2013	TOTAL
Nr. proceselor de mediere	15	12	10	37
Nr. proceselor pentru regiune	Bălți - 3 Ungheni – 12	Bălți - 4 Ungheni – 8	Bălți - 1 Ungheni – 9	Bălți - 8 Ungheni – 29

În acest context, datele statistice deținute, precum și recomandările expuse în Raportul de monitorizare au determinat elaborarea propunerilor care dezvoltă și completează semnificativ prevederile Legii nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere. Astfel, s-a considerat oportună inițierea unui proces de revizuire totală a Legii nr. 134 din 14.06.2007 și propunerea unui nou concept legislativ care să prevadă modificări esențiale în ceea ce ține de reglementarea procesului de mediere, statutul mediatorului și modul de organizare a activității acestuia, atribuțiile Ministerului Justiției în acest domeniu, precum și statutul și atribuțiile Consiliului de Mediere, consolidarea

principiilor de funcționare a medierii în cauzele civile, penale, de familie, mecanismul de susținere a medierii de către stat etc.

Scopul și obiectivele urmărite prin adoptarea actului normativ

Funcționarea eficientă a sistemului de soluționare alternativă a litigiilor este indispensabilă procesului de edificare a unui sistem judiciar eficient, având potențialul de a îmbunătăți accesul la justiție, de a reduce termenul necesar soluționării litigiilor, de a crește încrederea populației în actul justiției. Pe lângă reducerea fluxului mare de dosare din instanțele de judecată, medierea are drept efect economisirea resurselor umane și financiare, precum și contribuirea la producerea unor schimbări benefice la nivel socio-cultural. Concluziile privind beneficiile medierii sunt deduse prin aplicarea diverselor metode, inclusiv compararea costurilor aferente soluționării unui litigiu pe cale amiabilă și a costurilor unui proces de judecată. În acest context, cercetările realizate în cadrul Uniunii Europene confirmă că medierea este eficientă chiar și la cea mai mică rată de succes a acesteia.

Promovarea și dezvoltarea instituției medierii în calitate de mijloc alternativ de soluționare a litigiilor constituie una din sarcinile prioritare trasate de Strategia de reformare a sectorului justiției, aprobată prin Legea nr. 231 din 25 noiembrie 2011 și dezvoltată ulterior în Planul de Acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformare a sectorului justiției, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16 februarie 2012.

De asemenea, revizuirea legislației în vederea excluderii concurenței normelor cu privire la mediere derivă din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2012-2015, aprobat prin Hotărârea nr. 289 din 07.05.2012.

În vederea atingerii scopurilor și obiectivelor trasate de aceste documente de politici, Ministerul Justiției promovează proiectul Legii cu privire la mediere, scopul principal al căruia constă în promovarea unui nou concept al medierii, îmbunătățit și fortificat, implementarea căruia va duce spre reanimarea acestei instituții.

Astfel, prin promovarea acestui proiect se urmărește:

- fortificarea Consiliului de Mediere;
- stabilirea condițiilor de accesare în profesie;
- crearea unui corp de mediatori calificați;
- lărgirea cercului de subiecți care ar putea organiza cursuri de instruire pentru mediatori;
- reglementarea conceptului de mediator voluntar;
- perfecționarea formelor de organizare a activității de mediator;
- procesul de mediere în domenii specifice;
- îmbunătățirea modului de executare a acordului de împăcare;
- susținerea medierii de către stat.

Expunerea problemelor abordate în proiect prin prisma cadrului normativ în vigoare, evidențierea elementelor noi

Sistemul metodelor alternative de soluționare a litigiilor (SAL) este recunoscut drept o necesitate în vederea îmbunătățirii actului justiției și creșterii nivelului de încredere a populației în corectitudinea și profesionalismul actorilor implicați în procesul de înfăptuire a justiției.

Reglementările internaționale în domeniul justiției statuează că SAL nu trebuie privit ca un accesoriu al justiției ci ca un principiu important în managementul cauzelor civile.

Reieșind din informația din Tabelul mediatorilor, ținut de Consiliu, profesia de mediator, în majoritatea cazurilor este desfășurată complementar la alte profesii. Acest fenomen a fost cauzat de costurile mari de creare și întreținere a unui birou de mediator în raport cu costurile reduse și numărul mic al proceselor de mediere. În aceste circumstanțe, profesia de mediator a devenit una nerentabilă.

Una din soluțiile propuse prin intermediul acestui proiect în vederea depășirii acestei situații de impas constă în excluderea la maximum a incompatibilităților privind exercitarea acestei profesii liberale. Astfel, proiectul, la art. 3, alin (4) prevede că *activitatea de mediator este compatibilă cu*

orice altă profesie sau activitate, dacă actele legislative care reglementează profesiile sau activitățile respective nu prevăd altfel. În acest fel, activitatea de mediator va putea fi desfășurată și de avocați, notari sau arbitri, urmînd a fi modificate actele normative care reglementează aceste profesii. De asemenea, activitatea de mediator este deschisă pentru psihologi, medici, profesori, etc.

Întru evitarea situațiilor ce ar duce la conflict de interese, proiectul, la art. 5 prevede că mediatorul nu poate fi reprezentantul uneia din părți la soluționarea în instanța de judecată sau în arbitraj a litigiului pentru care a fost desemnat ca mediator. În cazul în care în calitate de mediator a fost ales un avocat, acesta nu este în drept să accepte asistența sau reprezentarea ulterioară a intereselor oricărei dintre părțile procesului de mediere în legătură cu conflictul mediat. În cazul în care mediatorul este un notar, acesta nu este în drept să investească cu formulă executorie acordul de împăcare încheiat de părți în procesul medierii.

Reieșind din specificul litigiilor economice soluționate pe cale arbitrală, în proiect a fost prevăzut că mediatorul nu este în drept să acționeze în calitate de arbitru în rezolvarea litigiului în care a fost desemnat ca mediator, cu excepția cazurilor cînd părțile își exprimă consimțămîntul expres în formă scrisă iar mediatorul acceptă.

O altă soluție întru depășirea blocajului existent în domeniul medierii constă în menținerea caracterului voluntar al acesteia și promovarea ca sistem alternativ de soluționare a litigiilor.

Caracterul voluntar al medierii derivă din recomandările Comitetului de miniștri al Consiliului Europei, după cum urmează:

- conform Principiului II lit. a) din Recomandarea nr. (98)1 din 21.01.1998 a Comitetului de Miniștri privind medierea familială, *medierea nu trebuie să fie obligatorie.*
- conform pct. 1 din Recomandarea nr. R.19(99) a Comitetului de miniștri către statele membre cu privire la mediere în chestiuni penale, *medierea în cazuri penale trebuie folosită numai dacă părțile consimt liber*”.

Caracterul voluntar al medierii este susținut și de Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției, Care în Ghidul pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială a accentuat că *Medierea prevăzută în prezenta directiva ar trebui să constituie o procedură voluntară în sensul că părțile sunt ele însele responsabile de procedură și o pot organiza după cum doresc și încheia în orice moment.*

În vederea realizării recomandării CEPEJ privind *sensibilizarea publicului, justițiabililor, avocaților, organizațiilor neguvernamentale*, precum și pentru a asigura accesul cetățenilor la listele mediatorilor și datele de contact a acestora, la art. 15, alin. (4) al proiectului este prevăzut faptul că *Instanțele de judecată, organele administrației publice locale și organele de urmărire penală vor asigura plasarea informației despre mediatorii atestați și organizațiile de mediere în locurile ușor accesibile publicului de la sediul acestora.*

O importanță deosebită pentru o bună desfășurare a procesului de mediere o are asigurarea securității raporturilor juridice și informației dezvăluite în cadrul procesului. În această ordine de idei, trebuie să menționăm faptul că proiectul dat intervine cu completări în partea ce ține de respectarea principiului confidențialității.

Pct. 16 din Ghidul pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială, elaborat de Comisia Europeană pentru eficacitatea justiției (CEPEJ) în 2007, conform căruia *principiul confidențialității este esențial pentru instituirea încrederii părților în procesul de mediere și rezultatele sale. Din acest punct de vedere, întinderea confidențialității ar trebui să fie definită la toate nivelurile procesului de mediere, cît și în afara concluziilor sale.*

De asemenea, pct. 2 din Recomandarea nr. R.19(99) a Comitetului de miniștri către statele membre cu privire la mediere în chestiuni penale prevede că *”discuțiile din cadrul medierii sunt confidențiale și nu pot fi folosite ulterior, cu excepția situațiilor cînd există acordul părților”.*

Actualmente, conform art. 11, alin (2) lit. b) din Legea nr. 134, păstrarea confidențialității informației prezentate de una din părți este un drept al mediatorului.

În acest context, prezentul proiect schimbă accentul de abordare a principiului confidențialității astfel încît, păstrarea confidențialității devine o obligație pentru mediator: *”În procesul medierii*

mediatorul nu este în drept să divulge informațiile de care a luat cunoștință în decursul sesiunilor separate cu părțile și nu poate discuta asemenea informații cu cealaltă parte fără acordul părții vizate.”

În stinsă legătură cu principiul confidențialității, este interzicerea audierii participanților la procesul de mediere. Comparativ cu art. 10 din Legea 134, care stabilește interdicția audierii doar a mediatorului, prezentul proiect lărgeste considerabil cercul de subiecți asupra cărora se răsfrânge această interdicție – părțile, mediatorul sau orice altă persoană care a participat la procesul de mediere. Astfel, conform alin (4) art. 5 din proiect, mediatorul poate fi audiat doar în cazul în care:

• **Informația se referă la o infracțiune, cu excepția situațiilor prevăzute la art. 276 din Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova.** Această prevedere are menirea de a proteja ordinea publică și de a contracara încălcările grave ale acesteia, care constituie infracțiuni. Totodată, proiectul reglementează o excepție – mediatorul nu poate fi audiat referitor la infracțiunile prevăzute la art. 276 CPP, deoarece acestea sînt infracțiunile pentru care pornirea urmăririi penale are loc în baza plîngerii victimei, iar încetarea acesteia are loc la împăcarea părții vătămate cu bănuitul. Deci, în această situație, victima are dreptul să decidă dacă dorește să depună o plîngere sau să inițieze un proces de mediere.

Nedivulgarea informației contravine intereselor superioare ale copilului. Această prevedere își are originea în Codul Familiei al Republicii Moldova, constituind unul din principiile de bază reglementate de acesta – protejarea intereselor copiilor. De asemenea, pct. 26 din Ghidul pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială prevede că *în materie de mediere familială, statele membre recunosc unanim importanța interesului superior al copilului. Totuși, această noțiune se bazează pe criterii de apreciere variabilă în funcție de diferitele legislații naționale.*

Reglementarea acestor situații derivă din art. 7 alin. (1) al Directivei 2008/52/CE a Parlamentului european din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, potrivit căruia *”... nici mediatorii, nici cei implicați în administrarea procesului de mediere să nu fie obligați să aducă probe în cursul procedurilor judiciare civile și comerciale sau în cursul procedurilor arbitrale privind informații rezultate din sau în legătură cu procesul de mediere, cu excepția cazului în care acest lucru este necesar pentru considerente imperioase de ordine publică ale statului membru respectiv, în special pentru a asigura protecția interesului superior al copilului.”*

Tot pentru asigurarea confidențialității, la art. 25 alin (3) este stabilită obligația mediatorului să *asigure păstrarea procesului-verbal și a materialelor aferente procesului de mediere timp de 3 ani de la data încetării procesului de mediere, conform Regulamentului aprobat de Consiliu.* Astfel, consiliul urmează să stabilească condițiile minime necesare pentru păstrarea în mod confidențial a materialelor.

Un aspect important al proiectului constă în delimitarea competențelor Ministerului Justiției și a Consiliului de Mediere în domeniul medierii, precum și fortificarea Consiliului.

Astfel, ministerul, în calitate de autoritate publică centrală de specialitate va elabora, coordona și monitoriza implementarea documentelor de politici în domeniul medierii. Rolul Consiliului în acest domeniu este de a face propuneri pentru elaborarea politicilor și perfecționarea cadrului normativ în domeniu. De asemenea, Consiliul este împuternicit să aprobe unele regulamente expres menționate în proiect pentru asigurarea funcționării Consiliului și desfășurarea activității de mediator, în condițiile prezentei legi.

Consiliul este conceput ca un organ de drept public, rolul căruia constă în implementarea politicilor în domeniu, programelor-pilot. Statul nu poate crea un organ de autoadministrare pentru o profesie liberală. Autoadministrarea este un drept al mediatorilor. În acest context, art. 18 alin (5) prevede dreptul mediatorilor de a se asocia în asociații profesionale locale, naționale și/sau internaționale.

Un aspect inovator constă în faptul că Consiliul va avea statut de persoană juridică de drept public. Ca model pentru o asemenea abordare a servit Consiliul Național de Asistență Juridică

Garantată de Stat (CNAJGS). Astfel personalitatea juridică îi va permite să încheie acte juridice, să dispună propriul buget.

Pentru a asigura sensibilizarea actorilor din sectorul justiției și o promovare eficientă a medierii, s-a considerat necesar de a schimba componența Consiliului, astfel încât din acesta să facă parte reprezentanți ai diferitor grupuri țintă, care joacă un rol important în dezvoltarea și promovarea medierii:

- a) cinci mediatori atestați, selectați prin concurs public de către Ministerul Justiției;
- b) un reprezentant al societății civile, desemnat de către Ministerul Justiției în urma unui concurs public;
- c) un membru desemnat de Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat;
- d) un membru desemnat de Uniunea Avocaților;
- e) un membru desemnat de Camera Notarilor.

Pentru evitarea situațiilor de blocaj în activitatea Consiliului, pentru fiecare membru al Consiliului, cu excepția celor cinci mediatori, instituția responsabilă va desemna și câte un membru supleant. De asemenea, Membrul Consiliului poate fi revocat înainte de expirarea mandatului prin decizia organului care l-a desemnat, la demersul Consiliului, adoptat cu votul secret a 5 membri, în situația în care acesta nu corespunde cerințelor înaintate pentru candidații la funcția de membru al Consiliului sau dacă acesta nu mai face parte din organul care l-a desemnat. În aceste situații, pentru a asigura continuitatea activității Consiliului, noul membru este desemnat pentru un nou mandat.

Un alt element nou este că președintele Consiliului va putea fi revocat prin ordinul Ministrului Justiției, la propunerea a cel puțin 6 membri. Astfel, se va asigura selectarea persoanelor competente pentru conducerea Consiliului.

În vederea eficientizării activității Consiliului, prin prezentul proiect se propune crearea unui aparat administrativ, condus de un director executiv. Activitatea directorului executiv și angajaților va fi remunerată. Statele de personal se vor aproba de Ministerul Justiției, numărul acestora fiind determinat în dependență de resursele financiare destinate pentru domeniul medierii. Astfel, în cadrul aparatului administrativ ar putea activa cel puțin directorul executiv și un secretar. Existența unui director executiv va contribui la asigurarea unui anumit grad de stabilitate în activitatea Consiliului, deoarece fiind selectat prin concurs, activitatea acestuia nu va depinde de mandatul membrilor Consiliului. Astfel, se va asigura prezența permanentă a unei persoane competente și se vor evita posibilele întreruperi în activitatea Consiliului, cum s-a întâmplat, spre exemplu, în perioada februarie-octombrie 2012.

Aparatul administrativ își va desfășura activitatea în conformitate cu regulamentul de activitate a Consiliului.

Consiliul își desfășoară activitatea în ședințe, periodicitatea cărora va fi stabilită în Regulamentul de activitate a acestuia. Acest fapt presupune că membrii Consiliului nu vor fi prezenți zilnic la sediul acestuia, ci se vor întruni periodic pentru a decide cu privire la direcțiile de activitate a acestuia și cu privire la problemele puse pe ordinea de zi.

În această ordine de idei, menționăm că activitatea zilnică a Consiliului va fi asigurată de către Aparatul administrativ. Atribuțiile Aparatului administrativ vor fi stabilite în Regulamentul de activitate a Consiliului, printre acestea vor fi următoarele:

- pregătirea materialelor pentru ședințele Consiliului și comisiilor acestuia;
- întocmirea proceselor-verbale și proiectele hotărârilor Consiliului;
- colectarea de la mediatori, organizații de mediere, de la instituții și autorități informații și date statistice referitor la activitatea mediatorilor, analizarea acestora și prezentarea către Consiliu a propunerilor de perfecționare a activității mediatorilor;
- asigurarea mediatizării activității Consiliului prin publicarea și actualizarea permanentă a informației de interes public pe paginile web ale Ministerului Justiției și Consiliului de mediere;
- recepționarea documentelor parvenite în adresa Consiliului, cererilor, demersurilor, plîngerilor. Înregistrarea și pregătirea, după caz, a rapoartelor referitoare la acestea pentru ședințele Consiliului;
- ținerea Tabelului mediatorilor atestați, listei organizațiilor de mediere și listei birourilor de

mediator;

- asigurarea desfășurării procesului de atestare a mediatorilor;
- administrarea mijloacelor bugetare;
- face propuneri de aplicare la programe de finanțare;
- întocmirea raportului anual de activitate în domeniul medierii și prezentarea acestuia Consiliului spre aprobare;
- ș.a. atribuții stabilite în Regulamentul de activitate a Consiliului.

În contextul celor expuse, precum și a diversității atribuțiilor Consiliului, prevăzute la art. 10 din proiect, crearea unui Aparat administrativ devine una strict necesară. Existența acestuia va contribui la sporirea eficienței Consiliului, va facilita exercitarea atribuțiilor acestuia, va îmbunătăți comunicarea atât cu mediatorii, cât și cu autoritățile statului.

În acest context, este relevantă practica **României**, unde în componența Consiliului de mediere funcționează un secretariat tehnic, alcătuit dintr-un număr de persoane stabilit prin organigramă și aprobat de Consiliul de mediere.

Una din premisele decisive pentru dezvoltarea instituției medierii o constituie formarea unui corp profesionist de mediatori. În acest sens, prezentul proiect pune accentul pe stabilirea unor criterii de accesare în profesie, care ar permite selectarea celor mai potrivite candidaturi.

Legea nr. 134 stabilește la art. 12 următoarele criterii de accesare în profesie: capacitatea deplină de exercițiu și lipsa antecedentelor penale. Suplimentar la acestea, art. 13 al legii menționate stabilește pentru persoana care dorește să desfășoare în mod profesionist activitate de mediator obligația de a absolvi cursurile de pregătire inițială a mediatorilor și de a fi atestată de către Consiliu.

Pentru o analiză comparativă a criteriilor de accesare la profesia de mediator, prezentăm practica altor state în acest domeniu.

În **Italia**, spre exemplu, pentru a deveni mediator, persoana trebuie să aibă studii superioare, să audieze cursul de formare profesională, care constă din cel puțin 50 de ore teoretice și cel puțin 4 ore practice, să fie înregistrat într-o asociație profesională.

Legislația **României** înaintează următoarele cerințe pentru persoanele care doresc să devină mediatorii: să aibă capacitate deplină de exercițiu, studii superioare, o vechime în muncă de cel puțin 3 ani, să fie aptă, din punct de vedere medical, pentru exercitarea acestei activități, să se bucure de o bună reputație și să nu fost condamnată definitiv pentru săvârșirea unei infracțiuni intenționate, de natură să aducă atingere prestigiului profesiei, să absolvească cursurile pentru formarea mediatorilor, în condițiile legii, sau un program postuniversitar de nivel master în domeniu, acreditate conform legii și avizate de Consiliul de mediere; să fie autorizată ca mediator, în condițiile legii.

În **Austria** poate deveni mediator persoana care are vârsta de 28 de ani, are calificare profesională stabilită de lege, este demnă de încredere, are asigurare de răspundere civilă.

Legislația **Slovaciei** stabilește următoarele criterii de accesare la profesia de mediator: are capacitate deplină de exercițiu, are studii de masterat la o facultate din Slovacia sau alt stat, are reputație ireproșabilă, are certificate de urmare a cursurilor de formare inițială.

În **Albania** pot deveni mediatorii persoanele care: au studii de licență, au vârsta de 25 de ani, nu există o decizie definitivă de condamnare pentru infracțiuni comise cu intenție, au urmat cursurile de formare profesională, sînt licențiate și înregistrate în Registrul Mediatorilor.

În **Federația Rusă**, pot desfășura activitate de mediator profesionist persoanele care: au vârsta de 25 de ani, au studii superioare, au urmat cursurile de formare profesională.

În **Republica Kazahstan** pentru a deveni mediator profesionist, persoana trebuie să aibă studii superioare, vârsta de 25 de ani, să posede documentul ce atestă urmarea cursurilor de formare profesională, să fie înregistrată în registrul mediatorilor profesioniști.

În contextul celor expuse, s-a considerat necesar de a stabili în noul proiect de Lege cu privire la mediere criterii suplimentare de accesare la profesia de mediator.

Astfel, va putea deveni mediator atestat persoana care: are capacitate deplină de exercițiu, are

vârsta de cel puțin 25 de ani, deține diplomă de studii superioare, nu a fost condamnată anterior pentru infracțiuni grave, deosebit de grave, excepțional de grave săvârșite cu intenție, nu are antecedente penale, are reputație ireproșabilă, este aptă din punct de vedere medical pentru exercitarea acestei profesii, a absolvit cursurile de formare inițială a mediatorilor, a fost atestată ca mediator.

Stabilirea vârstei minime de 25 de ani pentru a deveni mediator atestat derivă din responsabilitățile pe care le are mediatorul. Acesta trebuie să aibă o numită practică și experiență de viață pentru a petrece un proces de mediere calitativ și pentru a insufla încredere părților, or nu este rezonabil de a deveni mediator atestat după absolvirea liceului sau colegiului, la vârsta de 18-20 de ani. De asemenea, pentru a forma un corp profesionist de mediatori se propune ca aceștia să fie licențiați într-un anumit domeniu. În acest fel se va asigura un nivel minim de cunoștință și abilități profesionale.

Calitatea de mediator atestat poate fi recunoscută persoanelor care au devenit mediatori în străinătate.

O altă premisă pentru formarea unui corp profesionist de mediatori o constituie calitatea cursurilor de formare profesională a acestora.

Persoanele nu trebuie să devină mediatori din simplul considerent că ei sunt deja psihologi, juriști, profesori, etc. unul din cele mai importante criterii pentru accesarea la profesia de mediator, pe lângă studiile superioare, trebuie să fie formarea inițială în acest domeniu, care îi va oferi mediatorului cunoștințe ce țin de domeniul negocierii, comunicării, tehnicilor de mediere, psihologiei, conflictologiei ș.a. În majoritatea țărilor europene nu este posibilă practicarea activității de mediator profesionist fără a urma cursul de formare inițială.

În acest context aducem unele exemple, după cum urmează.

În **Federația Rusă** și în **Republica Kazahstan** cursurile de formare a mediatorilor sunt aprobate de către Guvern.

Legislația **Albaniei** prevede că Camera Națională de Mediere organizează o dată pe an un training obligatoriu pentru brokerii noi, înregistrați în Registrul Mediatorilor și are grijă de formarea continuă a mediatorilor, care trebuie să fie de cel puțin 20 zile pe an.

În **Austria** modul de urmare a cursurilor de formare de către mediatori este stabilit de către ministrul justiției după consultarea Consiliului consultativ cu privire la mediere. Conținutul cursurilor poate fi diferită în dependență de domeniul medierii. Partea teoretică a cursului trebuie să conțină de la 200 la 300 de ore, iar partea practică de la 100 la 200 ore. De asemenea, în legislația Austriei este reglementat foarte concret ce trebuie să conțină programa de studiu. Mediatorul trebuie să urmeze cursul de formare continuă de cel puțin 50 de ore pe parcursul fiecărui 5 ani de activitate și să prezinte Ministerului Justiției dovada acestui fapt.

Legea **Germaniei** de asemenea stabilește conținutul cursurilor de formare inițială, iar conținutul cursurilor de formare continuă sunt stabilite de către Ministerul Justiției. Pe lângă aceasta, la majoritatea facultăților de drept se studiază un curs obligatoriu despre mediere.

În **România**, formarea profesională a mediatorilor se asigură prin cursuri de formare profesională organizate de către furnizorii de formare și de către instituțiile de învățământ superior acreditate. Cursurile și programele de formare profesională a mediatorilor sînt autorizate de către Consiliul de mediere cu respectarea standardelor de formare profesională în domeniu, elaborate de către acesta. Instituțiile de învățământ și celelalte persoane juridice care desfășoară, programe de formare profesională a mediatorilor se înscriu de către Consiliul de mediere pe o listă, care va fi pusă la dispoziția celor interesați la sediul său, al instanțelor judecătorești și al autorităților administrației publice locale, precum și la sediul Ministerului Justiției și pe pagina de internet a acestuia.

Legea **Republicii Moldova** nr. 134 cu privire la mediere prevede doar faptul că pregătirea inițială și continuă a mediatorilor se asigură de către instituțiile de învățământ superior și Institutul Național al Justiției, iar Consiliul elaborează proiecte de standarde și de programe-cadru pentru pregătirea inițială și continuă a mediatorilor. Comparativ cu reglementările existente la acest capitol

în alte state, prevederile Legii nr. 134 sunt foarte generalizate.

Pct. 23 din Ghidul CEPEJ pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială prevede că *instruirea inițială ar trebui să fie urmată de o supraveghere, tutelă sau o formare profesională continuă.*

De asemenea, pct. 15 din Recomandarea nr. (2002) 10 a comitetului miniștrilor privind medierea în materie civilă, prevede că *statele ar trebui să ia măsuri pentru a promova adoptarea normelor necesare pentru selecția, responsabilitatea, formarea și calificarea mediatorilor, inclusiv mediatorii care sunt implicați în tratarea problemelor internaționale.*

Reieșind din recomandările internaționale, precum și practica altor state, s-a considerat necesar de a reglementa mult mai detaliat formarea mediatorilor, astfel, divizând formarea mediatorilor în formare inițială și formare continuă, care se vor desfășura conform standardelor aprobate de Consiliul de Mediere.

Persoanele care vor absolvi cursurile de formare inițială vor fi atestați de către Consiliu, Ministerul Justiției urmînd să aprobe un regulament în acest sens. De asemenea, la fel ca și pentru alte profesii liberale, Ministerului Justiției va elibera atestatul de mediator, contra unei plăți achitate în contul ministerului.

Formarea continuă este obligatorie pentru mediatorii atestați, numărul minim de ore fiind stabilit în proiect. Exercițarea activității de mediator necesită cunoștință și abilități în diferite domenii ca psihologie, drept, bazele comunicării, conflictologie, etc. astfel, divizarea formării mediatorilor este necesară din perspectiva asigurării calității instruirii, formarea continuă avînd un rol important atît în îmbunătățirea cunoștințelor, cît și în menținerea unui nivel de calitate a activității mediatorilor.

Prezentul proiect, comparativ cu Legea nr. 134 lărgeste considerabil cercul de subiecți care ar putea organiza cursuri de formare inițială și continuă a mediatorilor. În acest sens, proiectul operează cu noțiunea de *furnizori de formare*, care este utilizată și în legislația României. Drept urmare, cursurile de formare a mediatorilor vor putea fi organizate de instituțiile de învățămînt, de organizațiile de mediere, de organizațiile necomerciale, precum și de oricare alte persoane juridice care au fost acreditate de Consiliu în acest sens. Astfel, în condiții de concurență, va fi posibilă sporirea calității cursurilor și diversității acestora. Plus la aceasta, vor fi recunoscute cursurile de formare organizate de persoanele juridice de peste hotare, care pot avea loc atît pe teritoriul Republicii Moldova, cît și pe teritoriul altui stat.

Proiectul intervine cu modificări referitoare la formele de organizare a activității de mediator. Din cele două forme actuale de organizare a activității de mediator – biroul individual și biroul asociat – doar biroul individual s-a dovedit a fi funcțional, la momentul de față fiind înregistrate circa 11 birouri. În cei 5 ani de la adoptarea legii cu privire la mediere, au fost înregistrate doar 2 birouri asociate, unul în perioada primului mandat al Consiliului și altul în perioada celui de-al doilea mandat, membrii ultimului depunînd deja cerere de desființare a acestuia. Astfel, practica a demonstrat că birourile asociate nu sînt tocmai cea mai reușită formă de organizare a activității mediatorilor în Republica Moldova.

În vederea determinării unor soluții optime pentru circumstanțele create, a fost studiată practica internațională referitoare la acest subiect, în special al statelor europene și al celor ex-sovietice.

Este remarcabil faptul că în **Olanda**, pentru a-și desfășura activitatea, mediatorul nu este obligat să aibă un anumit spațiu (birou). O situație similară este și în Cehia.

În **Lituania**, conform prevederilor Legii nr. X-1702 din 15 iulie 2008 privind medierea în litigiile civile, sînt create agenții pentru administrarea furnizării medierii în litigiile civile (*agency administering the provision of conciliatory mediation in civil disputes*), care sînt persoane juridice publice sau private, care recomandă sau desemnează mediatorii, propun sau stabilesc reguli pentru mediere, administrează costurile acesteia, promovează mijloace de performare a procedurii de mediere și alte servicii care au tangență cu aceasta.

În **Italia** este cunoscută o structură similară agențiilor lituaniene – organizația de mediere. Conform art. 16 al Decretului Legislativ 28/2010, persoanele juridice publice sau private, sînt

autorizate să creeze organizații care vor gestiona procesul de mediere. Procesul de mediere are loc fără formalități, în oficiile organizației de mediere sau în locurile stabilite prin regulile de procedură ale organizației.

În **România**, conform prevederilor art. 22 din Legea nr. 192 din 16.05.2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, mediatorii își pot desfășura activitatea în cadrul unei societăți civile profesionale, al unui birou în care pot funcționa unul sau mai mulți mediatori asociați, cu personalul auxiliar corespunzător, sau în cadrul unei organizații neguvernamentale, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege.

În **Slovacia** sunt create Centre de mediere (*Mediation Centers*), care nu pot activa în domeniul penal. Conform art. 11 din Legea 420/25.06.2004 privind medierea și completarea unor legi, persoana fizică sau juridică poate fonda și conduce centrul de mediere. Fondatorul centrului de mediere trebuie să publice în Registrul comerțului informația despre fondarea centrului, despre înființarea filialelor, lista mediatorilor care fac parte din centrul respectiv, statutul acestuia, regulile privind recompensa mediatorului.

În **Federația Rusă**, sînt create organizații ale mediatorilor (*организации осуществляющие деятельность по обеспечению проведения процедуры медиации*), care au statut de persoană juridică – una din activitățile de bază ale acestora fiind organizarea desfășurării proceselor de mediere. Conform art. 9 din Legea nr.173-F3 din 27.07.2010 cu privire la procedura alternativă de soluționare a litigiilor cu participarea unui mediator, acestea pot recomanda sau desemna un mediator la cererea părților și prestează servicii contra plată. Organizațiile pot forma asociații/uniuni pentru coordonarea activității și unificarea standardelor și regulilor. Organizațiile de mediere își desfășoară activitatea contra plată.

În Legea cu privire la mediere nr. 401 din 28.01.2011 a **Republicii Kazahstan**, organizațiile de mediere sînt definite ca organizații necomerciale, neguvernamentale, autofinanțate, de autoadministrare, create la inițiativa mediatorilor în formele legale stabilite de lege pentru organizațiile necomerciale, pentru asigurarea condițiilor materiale, organizatorice și juridice și atingerea scopurilor comune de dezvoltare a medierii, care nu contravin legislației Republicii Kazahstan. Acestea sînt în drept să organizeze cursuri de perfecționare pentru mediatorii, cu eliberarea certificatelor respective. De asemenea, Organizațiile de mediere se pot asocia în asociații/uniuni. Fiecare Organizație ține propriul registru al mediatorilor profesioniști. Este interzisă prin lege perceperea unei taxe de aderare la o organizație.

Prezentul proiect propune, ca soluție pentru depășirea acestui impas, două forme de organizare activității de mediator – biroul individual și organizația de mediere. Membrii biroului asociat urmează fie să creeze birouri individuale, fie să se reorganizeze în organizație de mediere.

Necesitatea creării organizațiilor de mediere derivă din faptul că profesia de mediator, în mare parte este una complementară unei profesii de bază. Dacă, spre exemplu, avocații și notarii pot desfășura activitatea de mediator la birourile lor, atunci, spre exemplu medicii, psihologii, pedagogii ș.a., precum și persoanele care doresc să desfășoare doar activitate de mediator, nu au așa posibilitate și ar fi nevoiți să creeze birouri individuale.

Reieșind din faptul că, la etapa actuală, medierea nu este suficient de dezvoltată și promovată, iar costul al unui proces de mediere sunt reduse (aproximativ 100-1000 lei în dependență de numărul ședințelor, complexitatea cazului ș.a.) în raport cu cheltuielile de întreținere a biroului, de deplasare și de achitare a asigurărilor sociale și medicale (suma minimă este de aproximativ 3000-5000 lei/lună, sumă care include cheltuieli pentru achitarea locațiunii, serviciilor comunale, procurarea și întreținerea echipamentului necesar, etc.) – persoanele care au fost atestate ca mediatorii nu au stimul să continue această profesie.

Organizația de mediere va avea statut de persoană juridică cu scop nelucrativ. Scopul nelucrativ derivă din faptul că activitatea de mediator nu va fi desfășurată de organizație, ci de mediatorii, care pot face parte din una sau mai multe organizații de mediere și nu de organizațiile de mediere. Organizațiile sînt constituite pentru a asigura desfășurarea eficientă a activității mediatorilor. Fondatori ai Organizației de mediere pot fi persoane fizice sau juridice. În acest mod vor fi create

premise pentru mediatorii care din diverse cauze nu-și pot permite întreținerea unui birou individual să constituie în comun o Organizație de mediere sau să facă parte din una sau mai multe Organizații de mediere deja create. De asemenea și mediatorii care au birou individual și cei voluntari vor avea dreptul să facă parte dintr-o organizație de mediere.

Una din atribuțiile de bază a Organizației de mediere constă în ținerea listei mediatorilor atestați sau voluntari care fac parte din aceasta, precum și recomandarea sau numirea unui mediator la cererea părții. O plusvaloare a acesteia constă în faptul că Organizațiile de mediere vor servi ca suport pentru Consiliu, contribuind esențial la sporirea calității și profesionalismului mediatorilor, prin stabilirea regulilor de desfășurare a activității acestora, prin oferirea spațiului de lucru mediatorilor. Trebuie să menționăm faptul că Organizațiile de mediere vor putea organiza cursuri de formare pentru mediatorii, fiind acreditate ca furnizor de formare în baza cererii de către Consiliu, cu condiția ca cursurile respective să corespundă curriculei aprobate de Consiliu.

Art. 17 al proiectului prevede unele condiții pentru constituirea unei Organizații de mediere: să țină o listă de cel puțin 2 mediatorii, să adopte regulamente sau reguli privind procedurile de mediere administrate de organizație; să asigure evaluarea și controlul calității serviciilor oferite de mediatorii înscriși pe lista aprobată de organizație, în conformitate cu Codul deontologic al mediatorului și legislația în vigoare, să aprobe statutul său de activitate.

Evidența Organizațiilor de mediere și a birourilor individuale ale mediatorilor va fi ținută de Consiliu sub formă de listă a organizațiilor de mediere.

În unele state, pe lângă mediatorii profesioniști, medierea poate fi practică și de mediatorii neprofesioniști. Rolul acestora este de a soluționa litigiile la faza prejudiciară.

Drept practică relevantă în acest sens putem evidenția practica **Federației Ruse**, activitatea de mediator neprofesionist poate fi desfășurată de către persoanele care au împlinit 18 ani, au capacitate deplină de exercițiu și nu au antecedente penale. Mediatorii neprofesioniști pot media litigiile doar la faza prejudiciară, iar mediatorii profesioniști pot media litigiile atât la faza prejudiciară, cât și la cea judiciară.

De asemenea, putem menționa și practica **Olandei**. Apariția și dezvoltarea profesiei de mediator în acest stat este în strânsă legătură cu nivelul de dezvoltare a culturii juridice în societate. Astfel, pînă în prezent în Olanda nu a fost adoptată o lege cu privire la mediere, activitatea mediatorilor bazîndu-se pe bunele practici din domeniu. Doar pentru practicarea medierii în cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat, mediatorii trebuie să fie atestați de Institutul Național de Mediere, și să-și desfășoare activitatea în conformitate cu regulile profesionale stabilite de acesta.

În **Republica Kazahstan** mediator neprofesionist poate fi persoana care a atins vîrsta de 40 de ani și este înscrisă în registrul mediatorilor neprofesioniști, ținute de conducătorul organului executiv al raionului (*аким района*). Mediatorul neprofesionist este ales de adunarea locală, din rîndul cetățenilor cu experiență de viață, autoritate și reputație ireproșabilă. Această practică are origine istorică, anterior conducătorul localității fiind persoana care soluționa conflictele ce apăreau între locuitori.

În această ordine de idei, prin intermediul prezentului proiect se propune reglementarea activității persoanelor care desfășoară activitatea de mediator în mod neprofesionist – mediatorii voluntari. Acești mediatorii vor contribui la soluționarea litigiilor care nu au fost puse pe rolul unei instanțe de judecată. Rolul acestora va fi considerabil la soluționarea litigiilor minore, cu valoare redusă, cum ar fi soluționarea litigiilor ce țin de dreptul de vecinătate, de dreptul locativ, a conflictelor ce dintre elevi, studenți, etc. Din considerentul că activitatea mediatorilor voluntari se va desfășura la faza prejudiciară, inițierea medierii va avea loc doar la solicitarea părților.

Poate fi mediator voluntar, orice persoană fizică, indiferent de faptul dacă este cetățean al Republicii Moldova, al altui stat sau apatrid, cu condiția să aibă vîrsta de cel puțin 18 ani. În acest fel, se vor crea condiții ca chiar și elevii claselor liceale, studenții să poată media conflictele ce apar între semenii lor. Această abordare a medierii permite sporirea rolului educativ și preventiv al medierii în instituțiile de învățămînt. De asemenea, medierea voluntară poate fi desfășurată și de

organizații neguvernamentale, care se implică în viața comunității.

Reieșind din scopul medierii voluntare de a contribui la îmbunătățirea relațiilor în comunități, activitatea mediatorilor voluntari se va desfășura cu titlu gratuit. Din punct de vedere procedural, medierea desfășurată de un mediator voluntar are un caracter neformal, mediatorul voluntar nu întocmește un proces-verbal, iar consemnarea sau nu într-o tranzacție a înțelegerii părților este lăsată la discreția acestora. În cazul în care părțile vor încheia o tranzacție în scris, aceasta va fi semnată doar de părți, urmînd a fi executată ca un contract civil, fără posibilitatea de a iniția executarea silită.

Prezentul proiect intervine cu unele modificări referitoare la regulile generale de desfășurare a procesului de mediere.

Drept urmare a adoptării prezentului proiect, precum și în virtutea principiului recurgerii benevole a părților la mediere, inițierea procesului de mediere va avea loc la solicitarea părților din proprie inițiativă, precum și la recomandarea autorităților publice, instanțelor judecătorești sau organului de urmărire penală. Elementul novator constă în faptul că, în cadrul procesului judiciar instanța poate solicita părților să participe la o ședință de informare cu privire la soluționarea litigiilor prin mediere.

Un alt element novator se referă la modul de desemnare a mediatorului. Astfel, părțile vor avea posibilitatea de desemna prin acord comun unul sau mai mulți mediatorii sau de a solicita unei organizații de mediere desemnarea unui mediator conform regulilor aprobate de aceasta.

De asemenea, spre deosebire de reglementările actuale, proiectul conține prevederi referitoare la durata procesului de mediere. Astfel, dacă părțile nu stabilesc de comun acord termenul pentru soluționarea litigiului, acesta va fi de 3 luni. Dacă la expirarea termenului stabilit inițial părțile nu au ajuns la un consens și doresc să continue medierea, atunci acestea pot solicita prelungirea termenului. În cazul în care litigiului este deferit medierii în cadrul unui proces judiciar, pentru prelungirea acestuia este necesar acordul organului de urmărire penală sau a instanței de judecată.

Menționăm faptul că inițierea medierii în condițiile prezentei legi suspendă procesul civil sau procesul arbitral de la data semnării contractului de mediere. De asemenea, inițierea procesului de mediere suspendă termenele de prescripție.

O practică similară este în **România**, unde pentru desfășurarea procesului de mediere, judecarea cauzelor civile de către instanțele judecătorești sau arbitrale va fi suspendată la cerea părților, în condițiile stabilite în Codul de procedură civilă.

În **Cehia** medierea încetează dacă părțile nu au avut nici o ședință cu mediatorul mai mult de un an. În **Slovenia**, instanța poate suspenda procesul judiciar pentru cel mult trei luni și transmite cazul pentru soluționare prim mediere. În **Italia**, spre exemplu, procesul de mediere nu poate dura mai mult de 4 luni. În legislația **Federației Ruse** și a **Republicii Kazahstan** este prevăzută obligația comună pentru mediator și părți de a întreprinde toate măsurile posibile pentru a finisa procesul de mediere într-un termen nu mai mare de 60 de zile.

Proiectul stabilește că procesul de mediere începe la data semnării contractului de mediere. De asemenea, sînt reglementate și temeiurile încetării medierii. Este important faptul că la încetarea procesului de mediere, mediatorul va consemna acest fapt într-un proces-verbal, forma căruia va fi stabilită de Consiliu. În acest sens este relevantă practica **României** unde, la închiderea procedurii de mediere, mediatorul întocmește un proces-verbal care se semnează de către părți, personal sau prin reprezentant și de mediator, părțile primind câte un exemplar original al procesului-verbal.

Unul din aspectele esențiale ale procesului de mediere constă în faptul că mediatorul nu poate oferi consultanță juridică. Rolul acestuia este de a ajuta părțile să ajungă la un consens și să găsească o soluție acceptabilă pentru toți. Conform recomandării nr. (2002)10 privind medierea în materie civilă, *mediatorul ar trebui să acționeze de o manieră imparțială și independentă și să vegheze la respectarea principiului egalității armelor în timpul medierii, mediatorul nu poate impune o soluție părților*. Astfel, părțile joacă un rol decisiv în determinarea soluției pentru litigiul lor, medierea avînd un caracter personal. Din aceste considerente, partea persoană fizică poate participa la mediere prin reprezentant numai cu acordul celeilalte părți.

Pe lîngă prevederile generale, referitoare la procesul de mediere, prezentul proiect în cadrul

capitolului VI , reglementează aspectele ce țin de desfășurarea procesului de mediere în domenii specifice. Astfel, secțiunea 1 se referă la medierea în litigiile civile, în litigiile cu element de extraneitate, în litigiile familiale, privind protecția consumatorilor, de muncă, fiscale, vamale și de contencios administrativ.

Reieșind din prevederile pct. 4 din Recomandarea nr. 2002(10) privind medierea în materie civilă, potrivit căreia *medierea poate să aibă loc în cadrul procedurii judiciare sau în afara acesteia*, proiectul reglementează atât medierea care are loc la faza judiciară sau arbitrală, cât și medierea care are loc la faza prejudiciară sau prearbitrală.

Un alt element novator constă în reglementarea categoriilor de litigii civile cu element de extraneitate (art. 28) care pot fi supuse medierii.

Legea nr. 134 operează cu noțiunea de *acord de împăcare*, noțiune care nu corespunde cu cea utilizată de codul civil – tranzacția. Prezentul proiect uniformizează noțiunile utilizate, operînd pentru litigiile civile cu noțiunea de *tranzacție*, iar noțiunea de acord de împăcare fiind utilizată doar pentru cauzele penale.

În vederea asigurării siguranței raporturilor juridice, precum și a atestării faptului că tranzacția a fost încheiată în prezența unui mediator, aceasta urmează a fi contrasemnată de mediator.

Tranzacția, fiind un contract civil, are pentru părți autoritatea lucrului judecat. Art. 29 alin (4) din Legea nr. 134 prevede că *acordul de împăcare este executoriu, în condițiile legii civile, de la data indicată în el, iar în lipsa unui termen expres de executare – la expirarea termenului de 15 zile de la data semnării lui sau în conformitate cu prevederile legale exprese*.

Actualmente, pentru a fi executată silit, tranzacția trebuie omologată de instanța de judecată.

Referitor la modalitatea de practica executare a tranzacțiilor în alte state, putem menționa următoarele.

În **Slovenia**, partea îndreptățită poate solicita executarea acordului de mediere, dacă aceasta a fost încheiat conform condițiilor stabilite de lege: sub forma unui act notarial sau a fost aprobat în calitate de mod de soluționare amiabilă a litigiului de către o instanță de judecată sau un tribunal.

Legislația **Lituaniei** prevede că acordul de mediere care a fost aprobat prin hotărîrea instanței de judecată trebuie tratat ca o hotărîre definitivă de către părți și executarea acestuia poate fi făcută silit.

În **România**, pentru a executa silit acordul de mediere, părțile pot solicita instanței de judecată să dea o hotărîre care să consfințească înțelegerea lor. Această hotărîre constituie titlu executoriu. În cazul în care conflictul mediat vizează transferul dreptului de proprietate privind bunurile imobile, precum și al altor drepturi reale, partaje și cauze succesoriale, sub sancțiunea nulității absolute, acordul de mediere va fi prezentat notarului public sau instanței de judecată, pentru ca acestea, să verifice condițiile de fond și de formă prin procedurile prevăzute de lege și să emită un act autentic sau o hotărîre judecătorească. În acest caz, actul notarial întocmit de notarul public are putere de titlu executoriu.

În **Albania**, acordul de mediere este executoriu similar hotărîrilor arbitrale.

În **Federația Rusă** și în **Republica Kazahstan**, acordul de mediere încheiat în cadrul procesului de mediere care a avut loc în afara procesului judiciar sau arbitral, reprezintă un contract civil și se execută conform legislației civile. Acordul de mediere încheiat în cadrul unui proces de mediere care a avut loc după începerea unui proces judiciar sau arbitral poate fi aprobat de către instanța de judecată sau arbitrală.

Unul din scopurile dezvoltării și promovării sistemelor alternative de soluționare a litigiilor este de a ajuta statul în înfăptuirea justiției cu echitate și rapiditate. Astfel, conform Recomandării nr.(2002)10 a Comitetului miniștrilor privind medierea în materie civilă, *prin reglementarea medierii, statele ar trebui să asigure un echilibru între nevoile și efectele duratei procedurii necesare pentru a se adresa justiției și promovarea procedurilor de mediere rapide și ușor acceptabile*. De asemenea, Directiva Parlamentului european 2008/52/CE privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială prevede că *conținutul acordului poate dobîndi caracter*

executori printr-o hotărîre, decizie sau act autentic emise de o instanță sau de o altă autoritate competentă în conformitate cu dreptul statului membru în care a fost făcută solicitarea.

În acest context, prin intermediul prezentului proiect se propune ca, după încheierea tranzacției, aceasta să fie executată benevol în termenul stabilit de părți, iar dacă acestea nu vor stabili un termen concret, atunci aceasta se va executa în termen de 20 zile. Stabilirea prin lege a acestui termen este necesară pentru a evita tergiversările nemotivate a executării tranzacției. În cazul în care tranzacția nu va fi executată benevol, aceasta, după investirea cu formulă executorie, va fi pasibilă de executare silită.

În scopul descărcării instanțelor judecătorești de o parte din cererile privind omologarea tranzacțiilor, propunem câteva modalități de investire cu formulă executorie, în dependență de faptul dacă medierea a avut loc în afara unui proces judiciar sau arbitral, sau în cadrul acestora.

Astfel, dacă tranzacția se încheie drept urmare a unui proces de mediere, care a avut loc în afara unui proces judiciar sau arbitral, părțile vor avea două modalități de investire a tranzacției cu formulă executorie. O modalitate constă în omologarea în condițiile Codului de procedură civilă. A doua modalitate constă în investirea cu formulă executorie în condițiile Legii nr. 1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat. Remarcăm că utilizarea acestei modalități este posibilă doar în cazul în care părțile sunt persoane juridice sau dacă partea persoană fizică a fost asistată de avocat.

Stabilirea acestor condiții derivă din necesitatea garantării egalității părților și siguranței acordului pe care acestea îl vor încheia. În cazul în care toate părțile sunt persoane juridice, acestea vor fi reprezentate în cadrul procesului de mediere de juriștii lor, de angajați care au studii juridice sau de avocați, astfel asigurându-se respectarea drepturilor și intereselor acestora. Același lucru poate fi afirmat și în situația în care părțile persoane fizice vor fi asistate de avocați. În cazul în care o parte persoană fizică nu va fi asistată de avocat, pentru a fi executată silit, tranzacția va fi omologată de instanța de judecată, astfel, asigurându-se un grad mai sporit de protecție a drepturilor și intereselor acestei părți. (art. 36 proiect)

În cazul în care tranzacția se încheie drept urmare a unui proces de mediere, care a avut loc în cadrul unui proces judiciar, atunci, pentru ca aceasta să fie pasibilă de executare silită, va trebui omologată de către instanța de judecată, în condițiile Codului de procedură civilă. Dacă tranzacția se încheie drept urmare a unui proces de mediere, care a avut loc în cadrul unui proces arbitral, atunci pentru ca aceasta să fie pasibilă de executare silită, conform art.36 din proiect aceasta va trebui aprobată de către instanța de arbitraj.

Unul din scopurile dezvoltării și promovării sistemelor alternative de soluționare a litigiilor este de a ajuta statul în îndeplinirea justiției cu echitate și rapiditate. Astfel, conform Recomandării nr. (81)7 a Comitetului miniștrilor privind mijloacele de facilitare a accesului la justiție, *trebuie luate măsuri pentru facilitarea sau, după caz, încurajarea concilierii părților sau a soluționării conflictelor pe cale amiabilă înainte de demararea procedurii judiciare sau pe parcursul unei proceduri deja inițiate.* În acest context, avantajele reglementării unor modalități noi de investire cu formulă executorie, ca aprobarea tranzacției de către instanța arbitrală și investirea cu formulă executorie în condițiile Legii nr. 1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat, rezidă în faptul că astfel se va asigura o durată mult mai redusă a procesului de mediere comparativ cu situația actuală, în care toate tranzacțiile se omologhează doar de către instanța de judecată. Plus la aceasta, în acest mod va fi redus numărul de cereri examinate de instanțe.

Proiectul conține prevederi de ordin general, referitoare la medierea în cauzele penale și contravenționale, astfel stabilindu-se principiile de bază pentru aceasta. În vederea respectării prevederilor Codului penal, Codului de procedură penală și Codului contravențional, condițiile în care cauzele penale și contravenționale pot fi supuse medierii sunt stabilite în acestea.

În cadrul procesului penal, medierea va fi posibilă în două situații: în cazul infracțiunilor pentru care urmărirea penală se pornește și încetează la cererea victimei, precum și cu privire la latura civilă. Aceste aspecte urmează a fi detaliate în codurile menționate, în procesul de modificare a cadrului juridic conex.

Pentru garantarea respectării drepturilor copiilor, la art. 39 este prevăzută prezența obligatorie la

procesul de mediere a psihologului sau pedagogului.

Recomandarea nr. 19(99) a comitetului de miniștri cu privire la medierea în chestiuni penale prevede că *decizia de deferi un caz penal medierii, ca și evaluarea rezultatelor unei proceduri de mediere, trebuie luată de autoritățile justiției penale*. În acest context, proiectul prevede faptul că organul de urmărire penală sau instanța de judecată, trebuie să informeze mediatorul înainte de începerea procesului de mediere, despre elementele semnificative ale cazului, conform normelor Codului de Procedură Penală și Codului Contravențional.

De asemenea, Recomandarea menționată prevede că *mediatorul trebuie să raporteze autorităților justiției penale măsurile luate și rezultatul medierii, iar raportul mediatorului nu va dezvălui conținutul sesiunilor de mediere, nici nu va exprima vreo judecată privind comportamentul părților pe parcursul medierii*. În această ordine de idei, în proiect este stabilită obligația mediatorului de a prezenta organului de urmărire penală sau instanței de judecată procesul-verbal în care a fost consemnat temeiul încetării procesului de mediere. Anume în procesul-verbal vor fi menționate măsurile aplicate de mediator, iar în cazul în care părțile vor încheia un acord de împăcare, acesta se va anexa la procesul-verbal.

O practică similară întâlnim în **Austria**, unde mediatorul trebuie să documenteze începutul procesului de mediere și încetarea acestuia, de asemenea, la cererea părților mediatorul poate consemna rezultatele medierii și acțiunile necesare pentru obținerea acestora.

Un rol important în dezvoltarea medierii îl are susținerea și promovarea acesteia de către stat. Astfel, în recomandările internaționale referitoare la mediere se propun mai multe modalități de realizare a acestui lucru, unele dintre care le vom cita în cele ce urmează.

Potrivit Recomandării nr. (2002)10 a Comitetului de miniștri privind medierea în materie civilă, statele ar trebui să furnizeze și distribuie atât o informare generală, cât și una detaliată asupra medierii în materie civilă, inclusiv cu privire la costurile și eficiența medierii. În aceeași recomandare se propune ca *statele să țină cont de oportunitatea de a crea și de a propune medierea gratuită în tot sau în parte ori de a prevedea asistență judiciară pentru mediere, mai ales dacă interesele uneia dintre părți necesită o protecție particulară*.

De asemenea, directiva 2008/52/CE a Parlamentului european privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială prevede că *o instanță la care a fost introdusă o acțiune poate, atunci când este cazul și având în vedere toate circumstanțele cazului respectiv, să invite părțile să recurgă la mediere pentru a soluționa litigiul. Instanța poate, de asemenea, invita părțile să participe la o sesiune de informare privind recurgerea la mediere dacă astfel de sesiuni sînt organizate și sunt ușor accesibile*.

În acest context, plus la toate elementele noi ale proiectului, menționate anterior, acesta prevede și un mecanism de susținere și promovare a medierii.

În acest sens, un prim accent se pune pe informarea populației despre rolul, scopul, efectele, avantajele medierii. Astfel, instanța de judecată va putea propune părților să participe la o ședință de informare. Instanțele de judecată, organele administrației publice locale și organele de urmărire penală vor asigura plasarea informației despre mediatorii atestați și organizațiile de mediere în locurile ușor accesibile publicului de la sediul acestora (art 15). Sesiunile de informare care vor avea loc pînă la încheierea contractului de mediere vor fi gratuite (art 19). În acest fel, se va asigura minimul necesar pentru informarea publicului despre existența medierii și avantajele acesteia.

Un alt accent este pus pe motivarea părților de a alege medierea, care se va realiza prin scutirea acestora de achitarea taxei de stat, eşalonarea achitării sau restituirea totală sau parțială a acesteia.

Drept exemplu poate servi practica **Belarusiei**, care a adoptat modificări la Codul de procedură a instanțelor economice (de arbitraj) prin care instanța este în drept să desemneze un conciliator. De asemenea, a fost aprobat un regulament privind examinarea reclamațiilor și au fost efectuate modificări pentru a acorda facilități la taxa de stat pentru părțile care se împacă.

De asemenea un alt aspect important este stabilirea surselor de finanțare a medierii. Astfel, prezentul proiect propune ca finanțarea medierii să se realizeze din:

- a) 10% din veniturile anuale acumulate în bugetul de stat de la taxa de stat pentru cauzele examinate în judecătoria;
- b) alte mijloace financiare acordate de stat;
- c) mijloacele acumulate de Consiliul de Mediere;
- d) donații, sponsorizări, finanțări și alte surse de venit, dobândite în condițiile legii.

În contextul abordării finanțării medierii, este relevantă practica **Sloveniei**, unde în 2001 a fost inițiat primul program de mediere integrată în procesul judiciar la Curtea districtuală și la Curtea de Apel din Ljubljana, programul fiind menționat în 2005 în cadrul concursului "The Crystal Scales of Justice" organizat anual de Consiliul Europei și Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ). Fondurile pentru program sunt prevăzute în bugetele curților. Mediatorii sunt aprobați de instanță și oferă servicii gratuite în litigiile familiale iar în alte litigii – în primele trei ore.

Un alt aspect al susținerii medierii de către stat constă în promovarea medierii garantate de stat. Părțile vor putea beneficia de serviciile unui mediator plătit de stat, urmează a fi stabilite în Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat nr. 198-XVI din 26.07.2007, drept urmare a modificării și completării acesteia.

Fundamentarea economico-financiară

Implementarea prezentului proiect va necesita cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat, în partea ce ține de salarizarea Aparatului administrativ al Consiliului de Mediere.

În acest sens, ca model a servit modelul de finanțare a Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat.

Conform art. 12 din proiect, din cadrul Aparatului administrativ fac parte directorul executiv și alți angajați, conform statelor de personal aprobate de Ministerul Justiției. În cadrul Aparatului administrativ vor activa în bază de contract individual de muncă, cel puțin, directorul executiv și un secretar. Cu referire la cuantumul posibilelor cheltuieli pentru salarizarea acestora, putem aduce următoarele exemple:

- actualmente, Consiliul de mediere este asistat de un secretar, care activează în baza unui contract de prestări-servicii, plata lunară fiind de circa 3500 lei/lună (42000lei/an);
- salariul directorului executiv al CNAJGS este de circa 4500 lei/lună (54000lei/an).

Menționăm că crearea unor unități suplimentare în cadrul Aparatului administrativ va fi posibilă din contul resurselor provenite din donații și sponsorizări, pentru perioada derulării unor proiecte, unor programe-pilot care necesită implicarea mai multor angajați.

Denumirea autorităților care au avizat proiectului de act normativ. Rezultatele avizării și al expertizelor efectuate.

Prin scrisoarea nr. 03/300 din 15.01.2013 proiectul Legii cu privire la mediere a fost remis spre avizare și coordonare autorităților publice și asociațiilor obștești interesate, după cum urmează: Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Procuratura Generală, Consiliul de Mediere, Curtea Supremă de Justiție, Consiliul Superior al Magistraturii, Uniunea avocaților din RM, Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă CCI a RM, Asociația notarilor din Moldova "NOTA", Liga națională a notarilor, Uniunea notarilor din RM, A.O."ADEPT", A.O. "Juriștii pentru drepturile omului", A.O. "Transparency International-Moldova", A.O. "Promo-Lex", A.O. "Centrul de Resurse Juridice din Moldova", A.O. "IDIS-Viitorul".

La 22.01.2013 Ministerul Justiției a organizat o masă rotundă în comun cu experții CEDR, la care au fost invitați și membrii Consiliului de Mediere, în cadrul căreia s-a discutat pe marginea proiectului Legii cu privire la mediere, iar experții CEDR au prezentat modul de organizare și funcționare a instituției medierii în Marea Britanie.

Propunerile și obiecțiile recepționate, precum și opinia autorului sunt reflectate în sinteza obiecțiilor și propunerilor.

Descrierea constatărilor expertizei anticorupție

Se va completa după efectuarea expertizei CNA.

Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare, actele normative care trebuie elaborate sau modificate

Întru implementarea corespunzătoare a proiectului de Lege cu privire la mediere va fi abrogată Legea nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere și se vor opera modificări și completări în următoarele acte normative:

1. Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002;
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 -XV din 30 mai 2003;
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14 martie 2003;
4. Codul familiei nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000;
5. Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004;
6. Legea nr. 1260-XV din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură;
7. Legea nr. 198 din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat;
8. Legea taxei de stat nr. 1216-XII din 3 decembrie 1992;
9. Hotărârea Guvernului nr. 241 din 06.03.2006 cu privire la aprobarea Nomenclatorului lucrărilor efectuate și serviciilor prestate, contra plată, de Ministerul Justiției și instituțiile subordonate ale acestuia și de instanțele judecătorești și tarifelor la acestea, precum și a regulamentelor privind modul și direcțiile de utilizare a mijloacelor speciale;
10. Hotărârea Guvernului nr. 303 din 21 aprilie 2009 cu privire la aprobarea condițiilor de achitare din contul statului a serviciilor de mediere în cauze penale.

Ministerul Justiției va aproba următoarele acte normative:

1. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliului;
2. Regulamentul privind atestarea mediatorilor;
3. Regulamentul de acreditare a furnizorilor de formare a mediatorilor;
4. Regulamentul cu privire la ținerea evidenței birourilor de mediatori și acreditarea organizațiilor de mediere.

Consiliul de Mediere va aproba următoarele acte normative:

1. Codul deontologic al mediatorului;
2. Regulamentul cu privire la acreditarea furnizorilor de formare;
3. Regulamentul cu privire la acreditarea organizațiilor de mediere;
4. Regulamentul cu privire la modul de păstrare a materialelor aferente procesului de mediere
5. Modelul contractului de mediere;
6. Standardele de formare profesională inițială și continuă a mediatorilor.

Respectarea transparenței în procesul decizional

În scopul respectării prevederilor Legii nr.239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul legii cu privire la mediere urmează a fi plasat repetat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, la directoriul *Transparența decizională*, secțiunea *Proiecte de acte normative remise spre coordonare*.

Viceministru

Nicolae EȘANU